

تاریخ شفاهی
دفاع مقدس

روایت

سید یحیی (رحیم) صفوی
جلد اول

از سنندج تا خرمشهر

به کوشش: دکتر حسین اردستانی

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۱ ۳ ۹ ۹

سرشناسه	: صفوی، سیدیحیی (رحیم)، ۱۳۳۱ - مصاحبه‌شونده
عنوان و نام پدیدآور	: از سنندج تا خرمشهر / حسین اردستانی.
مشخصات نشر	: تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۶۵۶ص: مصور(رنگی).
فروست	: تاریخ شفاهی سردار سرلشکر دکتر سیدیحیی (رحیم) صفوی؛ ۱.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۷۷-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: صفوی، سیدیحیی (رحیم)، ۱۳۳۱ - مصاحبه‌ها
موضوع	: سرداران -- ایران -- مصاحبه‌ها
موضوع	: :
موضوع	: سرداران -- ایران -- سرگذشتنامه
موضوع	: :
شناسه افزوده	: اردستانی، حسین، ۱۳۳۷ - ۱۳۹۶، مصاحبه‌گر
شناسه افزوده	: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
شناسه افزوده	: Islamic Revolution Iranian Revolutionary Guards. Holly Defense Research and Documentation Center
رده بندی کنگره	: DSR ۱۶۲۹ / ۳۱۵ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۴۳۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۶۳۸۶۸

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

تاریخ شفاهی دفاع مقدس

روایت سیدیحیی صفوی - جلد اول

از سنندج تا خرمشهر

به کوشش: دکتر حسین اردستانی

ویرواستار: زینب محمدخانی برچلوئی ■ آماده‌سازی: یعقوب پناهی ■ صفحه‌آرایی: سیده‌ادی خاوشی

طرح جلد: محمد صمدی ■ ناظر چاپ: سیدناصر کشاورز

لیتوگرافی و چاپ: شرکت پیام‌آوران نشر روز ■ چاپ دوم: ۱۳۹۹ ■ چاپ اول: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه ■ قیمت: ۸۵،۰۰۰ تومان

شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۷۷-۶ ■ ISBN: 978-600-5443-77-6

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

۶۶۴۹۵۵۷۲ و ۶۶۴۸۱۵۲۱۲

info@hdrdc.ir

www.shop.hdrdc.ir

دفتر مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲

فروردین، مجتمع ناشران، طبقه اول، واحد ۴

فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی،

مجتمع ناشران فخررازی

فهرست مطالب

۱۷.....	پیشگفتار
۲۱.....	مقدمه

جلسه اول: دوران دانشجویی، سربازی و مبارزه

۲۵.....	چکیده
۲۷.....	خانواده
۳۰.....	دوران تحصیل
۳۰.....	خاطرات دوران دبیرستان
۳۳.....	دوران دانشجویی
۳۷.....	اعزام به سربازی و آموزش چتربازی
۴۰.....	آشنایی با علوم اسلامی در قم
۴۱.....	حضور در مبارزات شهر تبریز
۴۳.....	بازگشت به ایران و تأسیس سپاه اصفهان

جلسه دوم: کردستان را آزاد می‌کنیم

۴۷.....	چکیده
۴۸.....	بنیان‌گذاری سپاه پاسداران استان اصفهان
۴۹.....	پاک‌سازی در محور سردشت توسط تیم چمران، صیاد شیرازی و صفوی
۵۱.....	کردستان را آزاد می‌کنیم
۵۳.....	شکل‌گیری گروه ضربت
۵۶.....	آموزش‌های نظامی سردار صفوی در لبنان، سوریه و دوره سربازی

- ۵۸.....افراد مشهور اعزامی از اصفهان به کردستان
- ۶۰.....ظرفیت انقلابی‌گری اصفهان
- ۶۱.....روزهای مهم زندگی: هفتم و بیست‌ودوم فروردین

جلسه سوم: فرمانده محور فرودگاه

- ۶۵.....چکیده
- ۶۶.....تسلط گروه‌های ضدانقلاب بر شهر سنندج
- ۶۷.....ناامن بودن فرودگاه سنندج
- ۶۸.....حضور چریک‌های فدائی خلق، کومه‌له، دمکرات و مجاهدین خلق در سنندج
- ۷۰.....لیلو شنگ جبران کمبود غذا
- ۷۱.....تأمین حداقلی نیروها
- ۷۲.....نیروهای زبده با روحیه‌های قوی
- ۷۳.....فرماندهی بر بچه‌های تهران
- ۷۳.....محور فرودگاه و محور پادگان لشکر ۲۸ کردستان
- ۷۵.....نیروهای اصفهان، تهران، مشهد، شیراز و ارومیه در سنندج
- ۷۶.....سگ‌ها جنازه پاسداران را خوردند
- ۷۷.....کمبود سلاح و تجهیزات
- ۷۸.....در تیررس بودن پادگان سنندج

جلسه چهارم: طرح آزادسازی سنندج

- ۸۱.....چکیده
- ۸۲.....طرح آزادسازی شهر سنندج
- ۸۷.....حمله به مقر ضدانقلاب
- ۸۹.....اعتماد به پیش‌مرگان مسلمان کرد
- ۹۰.....حمله بدون هماهنگی به تپه شریف‌آباد
- ۹۲.....در محاصره ضدانقلاب
- ۹۳.....فشنگ برای جنگیدن نداشتیم

جلسه پنجم: آزادسازی شهر سنندج

- ۹۵.....چکیده
- ۹۷.....فرماندهان آزادسازی سنندج
- ۹۸.....عملیات آزادسازی شهر سنندج
- ۱۰۴.....پاک‌سازی شهر
- ۱۰۴.....هدیه نقدی رئیس‌جمهور برای آزادی سنندج

۱۰۵.....	جنازه‌های شکنجه‌شده در بیرون شهر.....
۱۰۷.....	ازسرگیری فعالیت سازمان‌ها و ادارات شهر.....
۱۰۸.....	ممنوعیت ورود به خانه‌ها در حین پاک‌سازی شهر.....
۱۱۰.....	فرماندهی عملیات.....
۱۱۱.....	رویکرد اجتماعی - سیاسی شهید بروجردی در فرماندهی.....
۱۱۳.....	تشکیل گردان ضربت.....
۱۱۴.....	نقش هماهنگ‌کننده ابوشریف و نماینده رئیس‌جمهور.....
۱۱۵.....	حضور داوطلبانه تیم صیاد شیرازی در کردستان.....
۱۱۷.....	سردار صفوی و بنی‌صدر.....
۱۱۹.....	ماجرای معرفی فرمانده لشکر امام حسین ^(ع) بعد از شهادت خرازی.....

جلسه ششم: امنیت و آبادانی

۱۲۱.....	چکیده.....
۱۲۳.....	فرمانده عملیات سپاه کردستان.....
۱۲۴.....	آزادسازی محور سنندج - دیواندره.....
۱۲۶.....	آزادسازی محور سنندج - مریوان.....
۱۲۸.....	آشنایی با احمد متوسلیان.....
۱۳۰.....	حسین خرازی فرمانده گروه ضربت.....
۱۳۱.....	ردیف هشتم.....
۱۳۲.....	آغاز به کار ادارات و بازار در کردستان.....
۱۳۳.....	مردم‌پاری سپاه در مناطق کردنشین.....

جلسه هفتم: نقش آفرینان کردستان

۱۳۵.....	چکیده.....
۱۳۷.....	شکنجه رزمندگان و مسائل اخلاقی در گروه‌های ضدانقلاب.....
۱۴۰.....	شهادت پاسدار و بسیجی اصفهان در سنندج.....
۱۴۱.....	ویژگی‌های محمد بروجردی.....
۱۴۵.....	خصوصیات شهید علی صیاد شیرازی.....
۱۴۹.....	ویژگی‌های شهید علیرضا موحد دانش.....
۱۵۰.....	خصوصیات شهید رضا رضایی.....
۱۵۱.....	ویژگی‌های شهید علی رضائیان.....
۱۵۲.....	ویژگی‌های شهید احمد فروغی.....
۱۵۳.....	خصوصیات امیر سیدحسام هاشمی.....
۱۵۴.....	اوضاع امنیتی کردستان در زمان تجاوز عراق به ایران.....

جلسه هشتم: جنگ را به ما واگذار کنید

- ۱۵۷.....چکیده
- ۱۵۸.....لزوم واقع‌نمایی در تاریخ دفاع مقدس
- ۱۶۰.....جنگ را به ما واگذار کنید
- ۱۶۲.....بنی‌صدر و احتمال وقوع جنگ
- ۱۶۳.....جنگ را به‌عهده ارتش بگذارید
- ۱۶۳.....از کردستان به خوزستان
- ۱۶۶.....دامنهٔ تجاوز عراق در استان خوزستان
- ۱۶۷.....عدم اشراف اطلاعاتی و نداشتن طرح دفاعی برای مقابله با تجاوز
- ۱۶۹.....هدف‌های حزب بعث از تجاوز نظامی به ایران
- ۱۷۰.....مقاومت مردمی در خرمشهر و آبادان

جلسه نهم: محاسبه اشتباه رژیم عراق در شناخت امام، سپاه و مردم

- ۱۷۵.....چکیده
- ۱۷۷.....هدف‌های حداقلی و حداکثری عراق در تجاوز به ایران
- ۱۸۰.....هدف‌های نظامی عراق در خوزستان
- ۱۸۲.....پیشروی عراق در جبههٔ غرب
- ۱۸۴.....تقدم ایرانی و اسلامی‌بودن بر عربیت در خوزستان
- ۱۸۵.....ضعف‌های راهبرد نظامی عراق
- ۱۸۷.....صدام روحیهٔ جهادی و شجاعت امام را ندید
- ۱۸۹.....ناشناختگی ملت ایران و سپاه پاسداران در راهبرد عراق
- ۱۹۱.....صدام حسین از نگاه سرلشکر صفوی
- ۱۹۲.....برآورد غلط نظامی ارتش عراق در خوزستان
- ۱۹۳.....پای پیاده دنبال تانک

جلسه دهم: ستاد عملیات جنوب

- ۱۹۷.....چکیده
- ۱۹۹.....اولین گروه مجهز و آموزش‌دیده در جبهه
- ۲۰۱.....تشکیل خط شیر در شمال آبادان
- ۲۰۳.....نیروهای اصلی همراه سردار صفوی در دارخوین
- ۲۰۴.....گاو مأمور خدا بود
- ۲۰۶.....درخواست کمک از شیر بزرگ
- ۲۰۸.....بوی عطر سر بریده
- ۲۰۹.....پشتیبانی اصفهان از دارخوین و تدارک آن

پیشگفتار

تاریخ شفاهی فرماندهان، یکی از مهم‌ترین منابع دفاع مقدس برای تاریخ‌نگاری و آگاهی جامعه از چیستی، چرایی و چگونگی این رویداد مهم تاریخ معاصر ایران به شمار می‌رود، زیرا فرماندهان سطوح مختلف عملیات‌ها را طراحى، برنامه‌ریزی و اجرا می‌کردند. آنها در جنگ هشت‌ساله برای آزادسازی سرزمین‌های ایران و استیفای حقوق ملت و انقلاب، با تکیه بر توانمندی‌های خودی، برضد دشمن یعنی نبردهای بزرگی انجام دادند که در پیشینه تاریخی این ملت چنین توانمندی‌هایی کمتر به چشم می‌خورد. ایران در آینده می‌تواند با اتکا به تجربه و دستاوردهای علمی و مکتب دفاعی دوران دفاع مقدس، زندگی بالنده‌ای داشته باشد و در محیط پیرامونی خود نقش مؤثری ایفا کند.

در میان فرماندهان سپاه پاسداران، سردار سرلشکر دکتر سیدیحیی [رحیم] صفوی از فرماندهان اصلی دوران دفاع مقدس بود که از روزهای آغاز جنگ با کمترین فاصله از صحنه‌های نبرد، نقشی اثرگذار در این صحنه‌ها داشت. وی از اولین روزهای قیام عمومی مردم، در صحنه‌های انقلاب حضور فعال داشت. رفتن به جنوب لبنان پس از تیرخوردن به هنگام فرار از دست نیروهای ساواک در ماجرای قیام مردم تبریز، حضور در صحنه‌های انقلاب و شکل‌گیری سپاه و سپس ایفای نقش مؤثر در مهار غائله کردستان، قابلیت‌های او را برای رسیدن به سمت فرماندهی نشان داد. صفوی در اولین روزهای حمله ارتش رژیم بعث عراق به خاک ایران در خوزستان حاضر شد و در میان نیروهای اعزامی از اصفهان

نقش مهم‌تری ایفا کرد. وی در "پایگاه عاشقان شهادت"، پادگان گل‌ف اهواز، با کمک حسن باقری، مسئول اطلاعات و غلامعلی رشید، مسئول عملیات، امور مربوط به سازماندهی خطوط دفاعی و فرماندهی نیروهای سپاه و بسیج در عملیات‌های محدود سال اول جنگ را برعهده گرفت. پس از عزل بنی‌صدر از فرماندهی کل قوا، صفوی و دیگر فرماندهان ارشد، طراحی و اجرای پنج عملیات دوره آزادسازی شامل عملیات‌های "فرمانده کل قوا، خمینی روح خدا"، "ثامن الائمة^(ع)"، "طریق القدس"، "فتح‌المبین" و "بیت‌المقدس" را برعهده گرفتند. همچنین او در هریک از این عملیات‌ها، فرمانده یکی از محورهای اصلی بود. قدرت طراحی و فرماندهی رحیم صفوی آن‌چنان بود که مسئولیت عملیات کل سپاه به او سپرده شد.

در اجرای پروژه تاریخ شفاهی سرلشکر صفوی، دکتر حسین اردستانی، مسئول وقت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، پژوهش، طراحی، اجرای جلسات مصاحبه و تدوین گفت‌وگوها را برعهده گرفت. ایشان در مراحل اجرای کار، منابع اختصاصی مرکز از جمله دفاتر روایان، مشروح گفت‌وگوها با فرماندهان و مصاحبه با آنها، مکالمات بی‌سیم، یادداشت‌ها و اسناد مرتبط با مصاحبه را به‌دقت بررسی می‌کرد و مطالب مناسب را استخراج و قسمت‌هایی از آنها را برای یادآوری و مطالعه در اختیار آقای صفوی قرار می‌داد که این خود به غنای گفت‌وگوها کمک شایانی کرده است.

جلد اول کتاب تاریخ شفاهی دکتر صفوی متن گفت‌وگوهای ۲۸ جلسه است که از تولد ایشان تا پایان عملیات بیت‌المقدس و آزادسازی خرمشهر را شامل می‌شود. در روند اجرای کار از ابتدا تا پایان، مجموعه بزرگی از مسئولان، مدیران، کارشناسان و کارکنان مرکز با مجری همکاری داشته‌اند. متأسفانه در آستانه آماده‌سازی کتاب، فوت نابهنگام دکتر اردستانی در روند چاپ آن وقفه ایجاد کرد، اما پس از مدت کوتاهی و بعد از کنترل نهایی متن، تهیه مقدمه و پیشگفتار و همچنین تهیه عکس‌ها و نقشه‌های مرتبط با متن، متن نهایی آماده چاپ شد.

مدیریت کلی اجرای کار و آماده‌سازی کتاب و همچنین ویرایش محتوایی کتاب برعهده آقای یدالله ایزدی، مدیریت گروه تاریخ شفاهی مرکز، بوده است. آقای مرتضی شهریار در مرحله پژوهش و فراهم کردن مقدمات جلسات به مجری یاری رسانده‌اند. آقای امیرمحمد حکمتیان هماهنگی‌های لازم را برای اجرای جلسات مصاحبه به عمل آورده‌اند. همچنین آقایان محمود پاسراد، محسن سالارعباسی و جعفر محمودی از جلسات

مصاحبه تصویربرداری کرده‌اند. نوارهای مصاحبه را خانم لیلا خازنی پیاده کرده‌اند و خانم مریم سادات سادات نجفی متون دست‌نویس را تایپ کرده‌اند. خانم آذر خازنی کار نمونه‌خوانی را انجام داده‌اند. مدیریت تبدیل فایل‌های صوتی به متن برعهده آقای حجر اردستانی بوده است و آقای حجت‌الله کریمی با ایشان همکاری کرده‌اند. آقای مهدی فرجی و خانم‌ها زهراسادات صبح‌گل و زینب سادات موسوی ریزی خدمات اسنادی را انجام داده‌اند و نقشه‌های نظامی را آقای اکبر رستمی تهیه کرده‌اند. فراهم کردن عکس‌ها و نقشه‌ها و اعمال اصلاحات محتوایی را خانم مهناز محمدجواهری برعهده داشته‌اند. خانم زینب محمدخانی پرچلوئی و خانم زهرا گل‌محمدی در استخراج فهرست اعلام ایفای نقش کرده‌اند و آقای یعقوب پناهی در آماده‌سازی نسخه نهایی کتاب اهتمام داشته‌اند.

آقای سعید ربیعی مسئول دفتر دکتر صفوی و همچنین اعضای دفتر ایشان مقدمات لازم را برای اجرای جلسات مصاحبه فراهم کردند و همکاری شایانی با مرکز داشتند.

حسین اردستانی خالق این اثر و مسئول وقت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به تمام معنا خود را وقف رسالت خطیر تاریخ‌نگاری انقلاب و جنگ و اجرای پروژه‌های تاریخ شفاهی فرماندهان، به‌ویژه تاریخ شفاهی دکتر صفوی کرد. ایشان واقعه جنگ را از مهم‌ترین و اثرگذارترین رخدادهای نه‌تنها قرن معاصر که سده‌های اخیر تاریخ ایران می‌دانست. اکنون او در جمع تاریخ‌پژوهان کشور حاضر نیست، اما امیدواریم این اثر در کنار گفت‌وگو با سایر فرماندهان جنگ، بخش دیگری از ناگفته‌های تاریخ سراسر مجاهدت انقلاب اسلامی و دفاع مقدس را منعکس کند و نشان دهد که چه خون دل‌ها برای حفظ نظام جمهوری اسلامی ایران خورده شده است و باقیات‌الصالحاتی برای ایشان محاسبه شود.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

آبان ۱۳۹۶